

Arbets- och Referensgruppen för Tonårsgynekologi

Nr 69
2013

Sexuell och reproduktiv hälsa hos ungdomar

Redaktör: ARGUS Matts Olovsson, KK, Akademiska sjukhuset, Uppsala
Layout: Moniqa Frisell
Tryck: Elanders AB

© Svensk Förening för Obstetrik och Gynekologi

Innehållsförteckning

Sexualpolitisk utveckling i Sverige.....	4
Inledning.....	5
Att möta ungdomar.....	7
<i>Huvudförfattare: Marta Hansson Bocangel</i>	
Tonårsutveckling.....	11
<i>Huvudförfattare: Marianne Wiksten-Almströmer, Mari Svanberg-Risberg och Irina Gullstrand</i>	
Ungdomssexologi.....	21
<i>Huvudförfattare: Pia Jakobsson Kruse och Sule Parmhed</i>	
Att möta homo- bi- och transungdomar.....	27
<i>Grundtext: Maria Ahlsdotter, bearbetning Anna-Lena Näsström och Marta Hansson Bocangel</i>	
Att möta ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning.....	33
<i>Huvudförfattare: Lotta Löfgren Mårtensson</i>	
Ungdomar och våld.....	37
<i>Huvudförfattare: Lotti Helström och Ingela Danielsson</i>	
Omhändertagande av kvinnor med problem kring heder och oskuld.....	41
<i>Huvudförfattare: Lotti Helström och Meri Liljegren</i>	
Könsstympning och tonåringen.....	45
<i>Huvudförfattare: Meri Liljegren</i>	
Vanliga genitala infektioner på ungdomsmottagningen.....	49
<i>Huvudförfattare: Lena Marions och Arne Wikström</i>	
Ungdomar och hiv.....	57
<i>Huvudförfattare: Christina Ralsgård och Mari Svanberg Risberg</i>	
Unga män på ungdomsmottagningen.....	61
<i>Huvudförfattare: Claes Gottlieb</i>	
Preventivmedel och abort för unga.....	65
<i>Huvudförfattare: Lena Marions och Pia Collberg</i>	
Unga kvinnor med penetrations- och samlagssmärta.....	73
<i>Huvudförfattare: Anna Palm och Ingela Danielsson</i>	
Rubbnings i blödningsmönstret.....	77
<i>Huvudförfattare: Marianne Wiksten-Almströmer</i>	
Menstruationssmärta.....	83
<i>Huvudförfattare: Marianne Wiksten-Almströmer</i>	
Rikliga menstruationsblödningar.....	87
<i>Huvudförfattare: Marianne Wiksten-Almströmer</i>	
Premenstruellt spänningssyndrom (PMS).....	89
<i>Huvudförfattare: Marianne Wiksten-Almströmer</i>	

Sexualpolitisk utveckling i Sverige

1250 Birger Jarl lagstiftar om kvinnofrid (förbud mot våldtäkt och kvinnorov) och systems rätt att ärva hälften mot broder om kyrklig vigsel. Dödsstraff för abort och barnmord. Lagen innebar krav på äktenskaplig börd och plikt att föda "Okänd mor"-lagen; rätt att föda "oäkta barn" på annan ort som okänd mor 1845 Män och kvinnor får lika arvsrätt 1870 Kvinnor får avlägga studentexamen och studera medicin 1884 Ogift kvinna blir fullständigt myndig vid 21 års ålder 1888 Karolina Widerström blir Sveriges första kvinnliga legitimerade läkare 1909 Kvinnor får tillträde till högre universitets- och läkartjänster 1910 Förbud mot reklam för och uppmaning att använda preventivmedel 1915 Kvinnor får rätt att ta ut skilsmässa 1920 Gift kvinna blir myndig, full juridisk och ekonomisk jämställdhet mellan makarna 1921 Kvinnor får rösträtt 1923 Kvinnor får tillträde till alla statliga tjänster utom präst- och militärbefattningar 1933 RFSU bildas 1938 Preventivmedelslagen upphävs och abort tillåts på vissa indikationer 1944 Homosexualitet avkriminaliseras 1955 Obligatorisk sexualundervisning införs i skolorna 1964 P-piller tillåts och 1966 tillåts även spiral 1965 Våldtäkt inom äktenskapet blir straffbart	1970 Första ungdomsmottagningen öppnar i Borlänge 1974 Lag om föräldraförsäkring, föräldrarna jämställda i barnvårdsfrågor 1975 Lag om fri abort 1976 Lag om fri sterilisering för kvinnor över 25 år 1979 Homosexualitet tas bort ur Socialstyrelsens register över sjukdomar 1980 Lag mot könsdiskriminering i arbetslivet 1980 Förbud mot att skildra och sprida barnpornografi 1981 Kvinnomisshandel (även i hemmet) faller under allmänt åtal 1985 Aidsdelegationen inrättas 1988 Sambolag för hetero- och homosexuella 1994 Kvoterad föräldraförsäkring; den så kallade pappamånaden införs 1995 Partnerskapslag för homosexuella införs 1999 Förbud mot att köpa sexuella tjänster 2002 Sveriges riksdag röstar ja till homosexuellas rätt att prövas som adoptivföräldrar 2003 Hets på grund av sexuell läggning inkluderas i lagen om hets mot folkgrupp 2005 Lesbiska par får rätt att inseminera via sjukvården 2007 Utländska kvinnor får rätt att göra abort i Sverige 2009 Könsneutral äktenskapslagstiftning röstas igenom i riksdagen

Inledning

Arbetsgruppen för tonårsgynekologi har som främsta mål att bidra med kunskap om aktuella frågeställningar till personer som arbetar med unga vuxna i Sverige. Genom att gruppen är tvärprofessionellt sammansatt har vi förutsättningar att identifiera områden inom hälso- och sjukvård, skola samt ungdomsmottagningar som kan vara viktiga att belysa. Ungdomsmottagningarna i Sverige är en viktig arena för ungdomar och alla måste vara välkomna dit. Det kräver kunskap och intresse från personalen men också från samhället som måste förstå betydelsen av denna verksamhet. Skolan har huvudansvaret för ungdomars utbildning inom området sexuell och reproduktiv hälsa men kvaliteten på den

utbildningen kan vara skiftande varför kompletterande verksamhet behövs. Ungdomsmottagningar har funnits i Sverige sedan 1970 och i dag finns över 200 mottagningar runt om i landet. Barnmorskor är den största yrkesgruppen på ungdomsmottagningarna och de arbetar tillsammans med kuratorer, läkare och ibland psykologer.

Den aktuella rapporten är framtagen i syfte att vara ett stöd för all personal som arbetar med unga. Där det varit möjligt har innehållet baserats på tillgänglig evidens men delar av rapporten bygger på erfarenhet hos de enskilda författarna.